

SPIS RZECZY

CZĘŚĆ TRZECIA

SZTUKA WOJENNA I, ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI

Stanisław Herbst — historyk sztuki wojennej, która też jest sztuką (<i>Wiesław Majewski</i>)	7
I. Historia wojskowa — metoda, badacze, synteza	
Jak zostałem historykiem [1973]	21
Historia wojskowa: dzieje, metodyka, metodologia [1961]	23
[Historia wojskowa a działalność praktyczna]	37
A. Nauki historyczne a działania praktyczne. Przykład: hi- storia wojskowa [1967]	38
B. Zadania historii wojskowej [1972]	42
[Źródła: wspomnienia, tradycja]	45
A. Pamiętnik i relacja jako źródło dla historyka wojskowości [1972]	45
B. Zbieranie relacji i tradycji o dawnych wojnach [1937]	49
[Badacze]	51
A. O śp. Waławie Tokarzu [1937]	51
B. Dorobek naukowy Bronisława Pawłowskiego (1883—1962) [1963]	53
Wojskowość (967—1945) [1968]	59
II. Twierdze w przestrzeni operacyjnej i taktycznej	
[Historia fortyfikacji]	71
A. [Treść, dzieje, metodyka] [1957]	71
B. Stan badań nad fortyfikacją nowożytną w Polsce [1966]	77
Twierdza Zamosć [1936]	91
Znaczenie militarne twierdzy jasnogórskiej [1971]	117
Koziołek [1948]	125
Architectura militaris [Wokół Vaubana] [1970]	128
Twierdze napoleońskie nad Odrą i Wisłą [1971]	134
III. Z dziejów wojskowych Warszawy	
Zagadnienie obrony stolicy (Warszawa 1794—1945) [1966]	145
Praga w walkach narodowowyzwoleńczych 1794—1864 [1970]	155

Olszynka grochowska [1944]	162
Funkcja wojskowa Cytadeli [1970]	167
IV. Staropolska sztuka wojenna — preliminaria, narodziny, apogeum	
[W sporze o Grunwald]	170
A. [O wyprawie i bitwie grunwaldzkiej. Polemika z S. M. Kuczyńskim] [1956]	170
B. Uwagi o bitwie grunwaldzkiej [1958]	174
C. W odpowiedzi prof. dr Kuczyńskiemu [1959]	179
D. Jeszcze o Grunwaldzie [1959]	180
E. Znów o Grunwaldzie [1960]	181
F. Dyskusja grunwaldzka [1961]	184
G. [Uwagi o <i>Pokłosiu Grunwaldu</i> Stefana M. Kuczyńskiego] [1964]	188
H. [Kto pierwszy przybył pod Grunwald i kto rozpoczął walkę] [1966]	189
[Wojna trzynastoletnia]	193
A. [O bitwie pod Świecinem] [1935]	193
B. [Teren działań wojennych. Rok 1454 czy ok. 1500 jako cezura periodyzacyjna] [1959]	196
[Z zagadnień genezy i periodyzacji]	201
A. [Wokół genezy staropolskiej sztuki wojennej] [1936]	201
B. [Cezury 1454, ok. 1500, 1562] [1960]	202
Bitwa nad Wiedroszą 1500 r. [1962]	203
Kleck 1506 [1934]	214
Wojna moskiewska 1507—1508 [1935]	231
Najazd tatarski 1512 [1948]	260
Obraz bitwy pod Orszą [1949]	273
Bitwa pod Sokalem 2 VIII 1519 [1971]	296
Ostatnia wojna polsko-krzyżacka, 1519—1521 [1956]	297
[Sztuka wojenna 1576—1648] [1969]	301
Wojna gdańska [1965]	303
[Sztuka wojenna w wojnie inflanckiej 1600—1602] [1938]	314
V. Z doby walk o niepodległość 1794—1945	
«Co nam obca przemoc wzięła...» [1967]	320
[Trzej wodzowie]	323
A. 200 dni Najwyższego Naczelnika [1967]	323
B. Jan Henryk Dąbrowski wobec myśli wojskowej jego epoki [1970]	330
C. Wódz [Ks. Józef Poniatowski] [1974]	335
Wychowanie polityczne w armii napoleońskiej [1972]	352
[Wojna 1807 r.]	363
A. Przedmowa [do <i>Wojska polskiego na Pomorzu w r. 1807</i> J. Staszewskiego, Gdańsk 1958]	363

B. Manewr Olsztyn-Jonkowo 1807 [1967]	369
C. Działania bojowe na północnym Mazowszu [1964]	378
O wojnie 1812 r. [1939]	393
[Rok 1939]	397
A. Historyczne elementy polskiego planu wojny 1939 r. [1972]	397
B. O kampanii polskiej 1939 r. [1970]	408
Znaczenie strategiczne Europy Środkowej w II wojnie światowej [1971]	412

CZEŚĆ CZWARTA

OBRAZY ZIEMI I LUDZI

Stanisław Herbst — znawca map i rycin, regionalista (<i>Henryk Rutkowski</i>)	427

I. Geografia historyczna

Polski teatr wojny [1965]	435
Prace nad <i>Atlasem historycznym Polski</i> [1960]	444
Atlas na rozdrożu [1965]	462
[Dzieje geografii historycznej od XIV do XVIII w.] [1956]	470
[Historia kartografii staropolskiej] [1965]	475
Mazowsze w kartografii XV—XVI w. [1970]	481
Do zagadnienia: malarstwo-kartografia-wojskowość [1934]	488
Obraz kartograficzny działań wojennych [1973]	491

II. Ikonografia historyczna

Anna Wazówna a sprawa ikonografii batalistycznej [1968]	497
Początki polskiego malarstwa historycznego [1955]	501
Fragmenty ikonografii Zygmunta III [1966]	505

III. Historia regionalna

Regionalne badania historyczne w przeszłości i w Polsce Ludowej [1956]	514
Badać historię regionu, ale jak? [1962]	531
Zadania i perspektywy badań regionalnych ze szczególnym uwzględnieniem północnego Mazowsza [1968]	538

Bibliografia

Prace Stanisława Herbsty wydane w latach 1930—1976	545
O Stanisławie Herbście	592
Indeks do bibliografii prac Stanisława Herbsty	597

Indeks

Indeks osobowy do tomu 2	607
Wykaz ilustracji i map tomu 2	623